(ZEITUNGSDRUCKSACHE.)

Рік II. ч. 197. (352) Неділя, 7. вересня 1941. Ціна 30 сот.

КРАКІВСЬКІ ВІСТІ

щоденник, виходить кожного дня, крім неділь і свят

АДМІНІСТРАЦІЯ: Краків, Райхсштрассе 34. Тел. 230-39
РЕДАКЦІЯ: Краків, Ожешкової 7. — Тел. 104-81

„Krakauer Nachrichten" — Tageszeitung.
Administration; Reichsstrasse 34.
Schriftleitung; Orzeszkowagasse 7.

ПЕРЕДПЛАТА в краю і за кордоном: місячно . . . . . . 6 зол.
Курс 1 нім. марки = 2 зол., 5 чеських корон = 1 зол., 5 слов. кор. = 1 зол.

Воєнні дії розвиваються доцільно

ГОЛОВНА КВАТИРА ВОЖДА, 7. 9. — Головне Командування Німецьких Збройних Сил подає:

Офензивні дії на Сході відбуваються далі успішно.

В боротьбі проти Англії летунство обкинуло бомбами важкого калібру залізничі обекти на східньому побережжі Шкотії вдень і останньої ночі. На схід від Сандерленду затоплений один торговельний пароплав містоти 6.000 тон. Сильніша група німецьких боєвих літаків збомбардувала вчора в вечірніх годинах із добрим вислідом галі й забудовання летовища в Ізмаїлі над Суезьким каналом.

В часі атаки німецьких боєвих літаків на англійську морську базу Суезу вночі на 5. вересня знищено три ворожі торговельні пароплави містоти 14.000 тон.

Ворог не налітав на німецьку територію ні вдень, ні вночі.

——o——

Рузвелт конфіскує „Нормандію"

МАДРИД, 7. 9. — З Ню-Йорку повідомили, що Рузвелт видав наказ сконфіскувати французький поспішний пароплав „Нормандію". Еспанська преса обговорює широко ту подію, містить світлини й описи цього 83.000-тонового велита, а „Аррiба" пригадує, як то кілька літ тому населення Ню-Йорку вітало „Нормандію", коли вона добула „синю ленту". Сьогодні перемогла жадоба жидівських наймитів і Рузвелт грабує народові, якого вчора називав „приятелем", найкращий пароплав, чого не зробив навіть переможець французів. Вихід „Нормандії" на море був для французів найбільшою подією в останніх 20 літах. Цей пароплав коштував 80 мільйонів франків і ось таку вартість грабує холоднокровно Рузвелт в ході своїх жадібних „дій".

——o——

V НІМЕЧЧИНА ПЕРЕМАГАЄ НА ВСІХ ФРОНТАХ !

Засідання Уряду Генерал-Губернаторства

В пятницю, 5. вересня ц. р. відбулося в Кракові, під проводом Генерального Губернатора мін. д-ра Франка, засідання уряду, в якому прийняли участь представники відділів, керманич нац.-соц. партії в Ген.-Губернаторстві, всі губернатори, а з Галичини губернатор д-р Ляш.

Засідання відкрив Ген. Губернатор мін. д-р Франк і у своїй вступній промові зясував на тлі політичних і воєнних подій у світі розбудову й життя у Ген. Губернаторстві, що саме 2 роки є під володінням німецької держави. В роковини із тієї нагоди — німецька пошта видала окремі поштові значки, окрашені постаттю Фірера і з написом „Німецька Держава — Генерал-Губернаторство". Ці значки є для цілого світу немов символом того, що Генерал-Губернаторство є нині складовою частиною Великонімеччини.

Після цієї промови шефи дистриктів складали звідомлення про положення і працю в їх округах. Д-р Ляш, губернатор Галичини, вказав на великі завдання, які ждуть уряд у Галичині. Стабілізація цін на збіжжя і хліб, а також на мешкання і впровадження золотової валюти стає основою в переході господарського життя з большевицької системи. Великої праці потрібно в Галичині, зокрема важною буде тут розбудова комунікаційних шляхів, що сьогодні у жахливому стані.

Керманичі поодиноких відділів зясовували звідомлення про висліди жнив та про стан підготови до нових засівів. Стан цей задовільний, а праця на всіх ділянках поступає вперед, аж до промислу включно.

В Галичині зверне уряд увагу на те, щоби побільшити ґрунтову площу під управу бульби до стану, як було перед війною, тому, що большевики значно зменшили її через окреме оподаткування.

Генерал-Губернатор подякував присутнім за дотеперішні успіхи й труди та підкреслив вагу їх завдань на майбутнє для добра цілого Генерал-Губернаторства.

При цій нагоді Генерал-Губернатор передав губернаторові Галичини д-рові Ляшеві два мільйони золотих на покриття шкід, що їх зазнало населення Галичини внаслідок повені.

——o——

Сила чи дух?

Існування впродовж цілих двох десятків літ червоної імперії було фактом страшної деморалізуючої сили. Своєю фізичною потугою, своїм владним авторитетом у всіх сферах реального життя червона Москва імпонувала всім легкодухам, не твердим у поглядах та нестійким у принципах суспільним елементам, які надто безкритично й чисто поверховно сприймали ефект большевицьких тріюмфів і большевицької експанзії. Як важко було поборювати цей гіпнотичний вплив червоної стихії, з якими труднощами доволилось зустрічатись кожному, хто хотів зберегти суспільний організм від тієї нової, заразливої, духової пошести! На вас дивилися з посміхом, з іронією, інколи з погордою. „Ох, лишіть уже ті байки та навчіться врешті реально думати й реально сприймати життеві події. Не заводьте дурману до своєї й чужої голови. Користайте з нагоди і набирайтесь розуму. Большевики показують вам і цілому світові, як треба провадити політику і як будувати сильну державу. А ваші абстракції про право й мораль лишіть дітям та стареньким дідусям!" Скільки життевої правди було ніби то в тих словах „носіїв тверезої думки", яку арґументаційну силу мали вони в площині реальної політики. І оспорювати, ослаблювати їхній психологічний ефект було ділом нелегким і невдячним. Бо ж вас закидалося докорами в нереальності думок, у відсталості поглядів, у безглуздому консерватизмі.

Та все це минулося. Відійшла вже до минувшини „червона імперія", отой „третій Рим" сходу Европи, що своїм трійлом пантеличив людей цілої земної кулі, викривлював і деформував у людських головах усі викристалізовані на протязі довгих століть образи й уяви, опльовував сам та змушував і своїх громадян плювати на овіяні авторитетом традиції духові й моральні святощі, а на місце принципу та ідеї ставив нагай та револьвер.

Але врешті тріщить уже, ефектовно збанкротувавши, червона большевія, гасне світове огнище нечуваної деморалізації людської душі й людського серця, а враз із нею падає й та нова суспільно-політична релігія, апостолом якої був московський большевизм. „Культ меча", в його зпримітизованій, ультра-реалістичній модифікації, культ грубої фізичної сили показав себе в правдивім своїм образі, в усій неприхованій своїй наготі.

І з усього того має науку цілий світ, а в першу чергу ми, українці, зокрема наше молоде покоління, а зміст тієї цінної життевої лекції такий:

„Культ меча" лише тоді є творчим, корисним і цінним, коли має за своє підложжя **внутрішню духово-моральну, а не зовнішню, фізично-матеріяльну силу.** Тоді „меч" виконує функцію лише **реалізатора** певних ідеологічних тез і духових концепцій; він не має ніяких самостійних функцій, не репрезентує сам собою якоїсь означеної **мети. Коли ж, навпаки, він** перетво-

рюється в цю мету, коли свою функцію реалізатора він переміняє на функцію ініціятора та можновладця, тоді створюється анормальна, патологічна атмосфера, тоді зроджується те, що зродилось у мурах Кремля: вселюдська катівня, де нема свідомих громадян і духово-здисциплінованих суспільних одиниць, а є лише безвольні, безправні, тупі й озлоблені раби. Здатні до тваринного послуху, до механічного виконання приписаного чину, але не до творчої праці, до поступу, розвою й культурного піднесення.

„Меч" має правдиву міць і потенцію лише тоді, коли він в „одухотвореній" руці; волю й щастя нації може він принести лише тоді, коли рушійна сила того меча виходить із душі й серця синів народу, коли та сила є духова й моральна, а не фізична й брутальна. Тільки дух та внутрішня моральна сила кермує вояком, а зовсім не засоби збройної техніки. Хіба ж не бачимо, як валиться цей колос на глиняних ногах, найбільша мілітарна потуга, а валиться лише тому, що обезцінила силу духа, поставивши свою ставку на одну тільки матерію й паралізувавши ту духову силу безбожництвом, санкціонованою аморальністю, протеґованою розпустою. А, навпаки, ми є свідками, як перемагає її інша сила, менша просторами й кількістю, але міцніша духом, із засадами моралі, з почуттям святого обовязку й любови батьківщини, якою переповнене серце... І ми бачимо, як „меч сили духової" перемагає цей більший і важчий від нього „меч сили фізичної"... Саме ця дійсність, яку бачимо наявно, збирає з очей оцю полуду засліплення, усуває поверховність думання, безкритичність сприймання, а разом із тим кує у душі тверде рішення, що здобувати волю, щастя і славу батьківщини можна лише мечем духа, мечем шляхетних поривів серця, мечем внутрішньої моральної сили.

Борис Лисянський.

старий орієнтальний режім і повів свій народ до оновлення шляхом реформ на европейський зразок. Зразу після державного перевороту, ще в лютім 1921 р., Москва поспішила заключити договір з новим урядом Ірану. Совітський уряд зрікся всяких завойовницьких замірів у Персії і зокрема проголосив за недійсні договори царської Росії з Англією з року 1907. Москва, щоб прихилити до себе симпатії Ірану, зреклася всіх прав на довги, які мала Персія супроти Росії, окрім того зобовязалася прийти з допомогою Іранові, якщоб на Персію напало чуже військо, і після усунення небезпеки відкликати в Росію свої військові сили. Під „військами чужої держави" розумілося в договорі єдино англійську армію. Пікантно звучав би в теперішніх обставинах один уступ з договору Совітської Росії з Персією 1921 р.:

„Совітський уряд відкидає і гидує політикою царських урядів, що заключали договори з европейськими державами, у яких то договорах на показ була ґарантована незалежність східних народів, але в дійсности вони прямували до того, щоб опанувати ті країни, котрі були предметом таких договорів... У згоді з цим совітський уряд заявляє принципово, що формально відмовляється брати участь у якімнебудь підприємстві, якого ціллю було б ослаблення Персії або обмеження її національної суверенности".

Доля Ірану

Німецький філософ Геґель писав у своїй „філософії історії", що малі народи можуть тішитися державною самостійністю лише з ласки великих. Отже малий нарід лише так довго має свою державу, доки це лежить в інтересі великодержав, або їм не перешкоджає. Таким чином, малі народи, або народи, числом великі, але під організаційним і технічним оглядом слабі, здобувають і вдержують свою самостійність тільки при сприятливій політичній ситуації. Нема такої ситуації — держава падає, робиться державою своїх сусідів.

Іран, у нас відомий більше під назвою Персії, знає у своїй історії багато світлих подій, але й чимало трагічних пригод. Знамо іранську (перську) великодержаву від 6. віку перед Христом, коли іранці опанували Мезопотамію, Малу Азію й Палестину та завоювали на короткий час Грецію. І на вільних скитів, що жили на північних берегах Чорного моря, на теперішній Україні, хотіли тоді покласти свою руку іранські царі. Наслідки законів і розпорядків перських царів Кира і Артаксеркса діють і до наших днів у світовій історії. Як основно вияснив відомий німецький історик Едвард Маєр, без законів, виданих перськими царями в 5. віці на бажання ізраїльських діячів („пророків") Ездри та Неемії, не було б жидівського народа. Тільки спираючись на іранську военну силу міг Неемія створити з ізраїльських емігрантів, що вернулися з Вавилону, здисципліновану релігійну жидівську секту, яка завела у себе „чистоту раси" і небувалу строгість релігійних обрядів (про це — Едуард Маєр: „Ентштегунґ дес Юдентумс", 1896 року). Недарма ж у Старому Завіті іранського царя Кира названо „Месією".

Стара слава минула, дожила аж до 20. віку, тільки вже як відпружникова („буферова") держава між двома силами — Росією та Англією. Небагата іранська земля ростинністю. Гори високі, сухий континентальний клімат, недостача води — все це не сприяє розвиткові хліборобства. Але Іран багатий на підземні джерела нафти. Нафта притягала до Ірану капіталістичні групи та великодержави, сусідні з Іраном і дальші. Головний спір за Іран ішов між Росією та Англією. Царська Росія прямувала до того, щоб завоювати цілу Персію і добитися через неї до відкритого теплого Океану. В інтересі Англії було — не допустити Росію до границі Індії. Після довгих спорів Росія та Англія рішили справу соломоновим способом: договором із 1907 р. розділили Іран на сфери впливу: північ узяла Росія, південь — Англія. Нафтові джерела Ірану опанував англійський капітал, а пізніше до іранської нафти присусідилися також американські капіталісти. Катастрофу царської Росії англійці хотіли використати на сто відсотків. Англійське військо захопило було цілу Персію 1919 р. Договором з Англією була іранська армія і адміністрація підпорядкована англійській контролі. Проти англійського імперіялізму повстав у Персії сильний націоналістичний рух. На чолі цього руху став селянський син Реса-Хан Пеглеві, начальник „козацької бригади". Реса-Хан зробив в Ірані державний переворот 21. лютого 1921 року, став военним міністром, а пізніше, усунувши стару династію, прийняв титул шаха Ірану. Політика нового уряду шукала допомоги проти Англії в Москві. В ненависти проти Англії були згідні іранські міністри в Тегерані й совітські комісари в Москві.

Ленін кинув думку — зорганізувати східні азійські поневолені народи для боротьби з „західніми імперіялістами", в першу чергу з Англією. Таким чином задрижала б британська кольоніяльна імперія і на думку большевицьких провідників мусіло б прийти до революції в самій Англії та в інших західньо-европейських капіталістичних державах: в цих країнах, міркував Ленін, настала б господарська криза, голод, загострення клясової боротьби, а це привело б до революції й „диктатури пролетаріяту".

Російський совітський уряд у перших роках після світової війни плянував провести „совєтизацію" азійських народів. З цією метою большевицьке військо захопило 1920 року Північний Іран. Іранці на початку привітали прихід совітського війська, бо вважали большевиків за своїх союзників проти англійського імперіялізму. Але швидко іранці глибоко розчарувались в совітській „допомозі". „Совєтизація" Ірану відвернула іранців від Москви. Побачивши це, московські большевики змінили свою політику супроти Ірану. Ось що писали московські „Ізвєстя" 1920 року, коли ще в Ірані стояло московське військо:

„Це помилка думати, що перські революціонери є комуністами. У Персії нема промислових робітників, вона — відстала, аграрна країна. Не можна там здійснити такі домагання, для яких бракує передумов. Нам треба приязні Персії, бо за цією країною лежить смуга впливів Англії, і рішальний російський вплив у Персії означає для англійського капіталу примус — заключити з нами мир".

Отже „совєтизація" Ірану не вдалася. Реса-Хан брав приклад зі західньо-европейських країн і використав досвід Туреччини для піднесення Ірану. Він усунув

Від того часу іранський уряд був у приязних відносинах з совітською Москвою. Іран сподівався, що в обороні перед домаганнями англо-американських капіталістів, які опанували іранські нафтові багатства, він може спертися на дружню політику Совітської Росії. Тому, напр., 1932 року іранський уряд міг відважитись скасувати концесію на нафтові джерела, дані „Англо-Іранському Нафтовому Товариству". Уряд заявив, що іранські нафтові багатства це власність іранського народу. Це була „проба сил".

З приводу цього кроку в Ірані настала загальна радість і захоплення, мов після перемоги над ворогом. Горда Англія не рішилася піддержати свої привилеї в Персії фльотою та сухопутнім військом, мусіла оглядатися на інші мусульманські народи й на суперницьку Москву. Тому в Лондоні рішили шукати порозуміння з іранським урядом. 1933 року „Англо-Іранське нафтове товариство", в якому більшість акцій належить англійській фльоті, мусіло підписати новий договір з іранським урядом на вигідних умовах для Ірану. Це була перемога іранського націоналізму над раніше необмеженою самоволею чужих капіталістів в Ірані. Само собою, англійські нафтові капіталісти не забували ніколи, що Москва помагає роздувати між східніми народами націоналізм проти Англії. Відомо, що сер Генри Детердінґ, голова другого в світі нафтового товариства (Рояль Дутч Шель), був уже найзавзятішим ворогом Совітського Союзу і прихильником збройної інтервенції проти большевицької Росії.

Іранський уряд Реза-Шаха, йдучи слідами турецького диктатора Кемаля, рішив завести у себе реформи, зокрема засвоїти новітню европейську техніку. Тисячі молодих іранців вислано державним коштом учитись у школах західньої Европи та Америки, тисячі чужих інженерів і учителів покликано для піднесення господарства й культури в Іран. Реза-Шах дав почин для будування трансіранської залізниці від Каспійського моря (Бендар-Шах) до Іранської Затоки (Бендар-Шапур), довжиною 1500 кільометрів. З допомогою европейських спеціялістів зреформовано іранську армію. Також военну фльоту почали будувати для іранців італійці, і іранські моряки були вишколені на іранських военних кораблях. Іранський народ пробудився до нового життя. Здавалося, що перед іранцями стелеться шлях до відродження й розвитку.